

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Akademik Yazılarında Etkileşimli Üstsöylem Belirleyicilerinin Kullanımı

DOI: 10.26466/opus.771950

*

Mehmet Kurudayıoğlu* - Leyla Çimen **

*Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara/Türkiye

E-Posta: mkurudayi@hotmail.com

ORCID: [0000-0002-0447-5236](https://orcid.org/0000-0002-0447-5236)

** Arş. Gör., Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kayseri/Türkiye

E-Posta: leylacimen@erciyes.edu.tr

ORCID: [0000-0003-0692-6421](https://orcid.org/0000-0003-0692-6421)

Öz

Akademik yazma özellikle yükseköğretim ile hayatımıza giren dilin özel edimi ve türüdür. Yazarın okura düşüncelerini aktarması için sistematik bir yol sunan Üstsöylem Belirleyicileri, akademik yazmada dilin nasıl işlediği, yazarın okuyucuyla nasıl iletişim kurduğuna dair merkezi özellikleri içermektedir. Akademik metinlerde üstsöylem belirleyicilerinin yeterli ve etkin bir şekilde kullanılması öne sürülen düşüncelerin etkili bir şekilde organize edilmesini sağlayarak gönderici alıcı etkileşimini kurmaktadır. Bu araştırmada Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin bildiri özetlerinde etkileşimli üstsöylem belirleyici kullanım durumlarını incelemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda B2 düzeyinde Akademik Türkçe kursu alan 20 öğrencinin yazma görevi olan bildiri özetlerine erişilmiştir. Metinler seçkisiz atama yoluyla belirlenmiştir. Dokümanlar betimsel analiz yöntemiyle Hyland'ın (2005) ortaya koyduğu üstsöylem belirleyicilerine göre Antconc 3.5.8 ve IBM SPSS Statistics 25 kullanılarak çözümlenmiş, veriler nicel ve nitel açıdan yorumlanmıştır. Çalışma sonucunda veri tabanındaki bulgular, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin etkileşimli üstsöylem belirleyicilerini bildiri özet metinlerinde yeterli ve etkin şekilde kullanmadıklarını göstermektedir. Hem yazma hem okuma becerisine olan katkılar dolayısıyla üstsöylem belirleyicilerinin akademik Türkçe programlarında başlıca bir konu olarak öğretilmesine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: etkileşimli üstsöylem belirleyicileri, üstsöylem, akademik Türkçe, akademik yazma, yabancı dil olarak Türkçe

The Usage of Interactive Metadiscourse Markers in Academic Text of Students Learning Turkish as A Foreign Language

*

Abstract

Academic writing is the special performance and genre of the language that comes into our lives especially with higher education. Metadiscourse Markers, which provide a systematic way for the author to convey his thoughts to the reader, include central characteristics of how language is handled in academic writing and how the author communicates with the reader. Adequate and effective use of metadiscourse markers in academic texts enables the organizing of the ideas that are put forward, in this way sender-receiver interaction are constructed. In this study, it is aimed to investigate the status of interactive metadiscourse markers in the abstracts of students who learn Turkish as a foreign language. Therefore, abstracts of 20 students who have taken Academic Turkish course at B2 level, have been accessed. The texts obtained through random assignment were analyzed using the descriptive analysis method, using Antconc 3.5.8 and IBM SPSS Statistics 25, according to metadiscourse markers are brought forward by Hyland (2005), and the data were interpreted quantitatively and qualitatively. As a result, considering the results obtained from the database, interactive metadiscourse markers usage of the participants are found to be insufficient and problematic. Consequently, It is seen that there is a need for teaching metadiscourse markers in academic Turkish programs.

Keywords: *Interactive Metadiscourse Markers, metadiscourse, academic Turkish, academic writing, Turkish as foreign language*

Giriş

Yazma, hayatımıza okulla birlikte giren ve geç gelişen bir anlatma becerisidir. Bu nedenle özellikle eğitim hayatı boyunca ön plana çıkar ve başarıyı doğrudan etkileyecek bir etken olur. Genel bir açıdan yazma için iki tür dil kullanımını olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki bilgi aktarma ve öğretme amacıyla dil kullanımı, diğeri ise edebi, sanatsal olarak kullanılan dildir. Eğitim ise kendi içerisinde akademik bir dil kullanımını gerektirir. Öğrencilerin eğitim ortamlarında karşılaştıkları, eğitim içerisinde meydana gelen bu özel dil için akademik söylem, okul dili veya akademik dil terimleri kullanılmaktadır. Akademik dil, Dil Öğretim ve Uygulamalı Dilbilim sözlüğüne göre “formel okul içeriklerinde ilgili akademik konularının öğretiminde kullanılan dilin özel edimi ve türüdür” (Richards ve Schmidt, 2010, s. 2).

Akademik dilin uygulama alanları bildiriler, posterler, ders kitapları, bilimsel kongreler, konferanslar, sempozyumlar, seminer ve makaleler gibi çoğunlukla yazı diliyle ilişkilendirilen alanlardır. Akademik dili karmaşık ve ileri seviye düşünme süreci; soyut kavramları açıklamak için kullanılan, biçimsel yapılar ve söylem stratejisi olarak tanımlayan Zwiers, akademik dile ait özellikleri şu şekilde sıralar (Zwiers, 2015, Akt. Demir, 2017, s.37):

- a) Resmîyet
- b) Anlaşılabilirlik
- c) Kesinlik
- d) Nesnellik
- e) Kanıtların varlığı
- f) Kaçınma ifadeleri
- g) Uzun cümleler
- h) Edilgen yapı
- i) İsimleştirmeler
- j) Tür olarak isimlerin çokluğu
- k) Zaman
- l) Birinci çoğul kişi zamirlerinin çokluğu
- m) Terimlerin çokluğu
- n) Kaynak gösterme

Akademik dil sözlü ve yazılı olarak ele alınabilir. Alan yazında akademik dil hakkında yapılan çalışmaların çoğunluğu yazmayla ilişkilidir çünkü “akademik söylemler, genellikle bilimsel söylemin raporu ve yorumları, yöntemi, kaynakların ve çıktılarının değerlendirilmesi, zıt iddiaların ve verilerin dikkate alınması etrafında dönmektedir ve örneklerin temsiliyeti, bulguların doğruluğu ve yorumların geçerliliği hakkında tartışmalar içermektedir” (Diani, 2009, Akt. Tüfekçioğlu, 2018, s.2). Akademik yazı dili, konuşma dilinden belirgin şekilde ayrılır çünkü akademik yazı dilinin günlük dilden içerik ve şekil boyutlarında kendine özgü bir çerçevesi vardır ve bu doğrultuda belirli biçimsel yapıları, kalıp ifadeleri, terimleri kullanır. Bunlara örnek olarak anlamsal ve yapısal ilişkiyi kurmak için edilgen yapıların kullanımı, birleşik uzun cümleler kurulması, tanım ve atıf için belirli ifade kalıplarının kullanılması, geçmiş zaman ortaç öbekleri, resmi ve teknik biçimde olan bilgisel söylemi belirtmektedir (Uzun, 2013).

Akademik metinler, planlı anlatıma sahip, bir amaç odağında oluşturulmuş, genel geçer dil kullanımının baskın olduğu bilgi yüklü metinlerdir. Dolayısıyla edebi metinlerde kullanılan imgesel sanatlı ifadelerin tersine daha çok temel anlamın tercih edildiği ve terimleri kullanarak açıklamaların yapıldığı bilgi verme amacıyla söylem bağlamlarının kullanıldığı yazma üslubu benimsenir. Akademik metinler öznellikten kaçınma, açık olma, konuyu net bir biçimde verme, ilgili söylem topluluğu için anlaşılır olma, belirli bir mantık çerçevesinde olma ve kendi içinde tutarlı olma özelliklerine sahiptir (İşeri ve Şen, 2017).

Tok’un (2012) ortaya koymuş olduğu akademik yazmanın özellikleri ise şunlardır:

1. Amaçlı
2. Sürece dayalı
3. Kuralları olan
4. Düşünce temelli
5. Dil yeterliliği isteyen

Akademik yazma, bilimin kapsamının sözel, matematiksel ve görsel (şekil, tablo) gibi anlamsal bileşenlerin karışımından oluştuğu için şematik temsiller ve yazı arasındaki daimi değişimdir (Hyland, 2005) dolayısıyla akademik yazma için kişinin, neyin nasıl yazılacağına ilişkin dil yeterliliğine sahip olması gerekmektedir. Bu sebeple öğrencilere akademik okuryazarlık bece-

risi kazandırılması için bir eğitim programı sunulmalıdır. “Akademik okuryazarlık bilgiyi algılama, yönetme ve bir çalışma alanının yararı için bilgi yaratmayı içeren baskın akademik düzende düşünme, okuma, konuşma ve yazma şeklindedir” (Neeley, 2005, s.8). Okuryazarlığın kazandırılması, dil yetkinliğini geliştirilecek ve eğitim amaçlarını ve öğrenme kazanımlarını gerçekleştirecek, bilgi birikimi oluşturacaktır. Akademik okuryazarlığın kazandırılması, bilgi okuryazarlığını da tetikler. Akademik ve bilgi okuryazarlığını geliştiren, aktif katılımı istenilen bilgiyi seçip yeniden ulaşabilen birey, zihinsel çabasını istemli şekilde bilgiyi yeniden yapılandırmaya yönlendirebilir (Kurdayıoğlu, & Tüzel, 2010). Böylece üniversite öğrenimi boyunca öğrenciler farklı metin tiplerini ve disiplin söylemlerini okur, yazar ve değerlendirir olabilecektir; dolayısıyla akademik okuryazarlık veya akademik yazma eğitimlerinin verilmesi gerekliliğinin altı çizilmelidir.

Türkiye’ye üniversite öğrenimi almak amacıyla gelen uluslararası öğrencilerin, iletişim becerisine (dinleme, okuma yazma, konuşma) yönelik aldıkları dil öğrenim kursları akademik başarıları için yeterli olmayacaktır bunun yanı sıra profesyonel bir amaçla akademik okuryazarlık veya akademik dil öğretimi sunulması gerekmektedir. ABD’de öğrencilerin üniversitelerde gereksinim duyacağı akademik dil yeterliliklerini ve kazanımlarını kapsayan Kaliforniya Eyaleti Ortak Çekirdek Standartları gibi rehber kaynaklar akademik okuryazarlık öğrenme alanlarını ve standartlarını kazandırmayı amaçlamaktadır (Ekmekçi, 2017). Türkiye’de ise bu ihtiyaç doğrultusunda pek çok üniversitenin Türkçe öğretim merkezi bünyesinde yabancılara Türkçe programları kapsamında toplam 140 saatten oluşan her hafta 10 saat olmak üzere 14 hafta süren Akademik Türkçe programları bulunmaktadır. B2 düzeyini bitiren öğrencilere kurs olarak verilen bu programlarda yabancı öğrencilerin alana yönelik sahip olduğu terimsel kavramları geliştirerek, not alma, sunum yapma, akademik yazma, araştırma yapma ve rapor hazırlama becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin zayıflığı ve yazma performanslarını geliştirmek zorunda oldukları mevzu, tutarlı metin kapsamında anlamlı cümleler üretebilmektir. Yabancı dil öğrenen üniversite öğrencilerinin akademik yazmada yüzleştikleri zorluklar özellikle özetleme, alıntı/aktarım, açıklama/yorumlama (paraphrase), bilgi kaynakları ve akademik yazmayla ilişkili özel araçların kullanımınıdır (Zúñiga, ve Macías, 2006). Çoğu geleneksel stratejilerle yazma becerisini geliştirmek ise öğrencileri oldukça zorlamakta

ve uzun zaman almaktadır. Bu nedenle öğrencilerin akademik yazma gibi özel bir amaç doğrultusunda yazma becerilerini geliştirmek için çokça alıştırtma yapmaya ihtiyaçları vardır. Bu sorunlar ve süregelen öğretim yöntemleri göz önüne alındığında yapılandırmacılık (constructivism) gibi güncel öğretim yaklaşımlarına ve buna uygun dilin çözümlenerek anlaşıldığı ve kullanımını esas alan öğretim tekniklerinin uygulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu perspektiften üstsöylem belirleyicilerinin öğretim materyali olarak uygulanması, akademik dili oluşturan yazar-okur ilişkisinin nasıl ve hangi dil araçlarıyla kurulduğuna yeni bir bakış açısı sunmaktadır.

Üstsöylem Belirleyicileri

Dil üzerine yapılan araştırmalarda anlam-kullanım (Aksan, 2015) tartışmaları göz önüne alındığında dilin nasıl çalıştığı ve kullanıldığı ile öğretme ve öğrenmenin çok yakından bağlı olduğu ve bu bilgilerin öğrenciyle paylaşılmasının öğrenmeyi destekleyeceği söylenebilir. Dilin kullanım içerisindeki durumunu kısaca söylem olarak adlandırılabilir. “Söylem, yapısal yaklaşıma göre tümce ötesi, tümceden büyük dil birimi; dilin toplumsal boyutu vurguladığında ise dilsel büyüklüğüne bakılmaksızın (tek sözcük, tümce, paragraf vb.) işlevsel, iletişim değerli birim olarak tanımlanabilecek sözcü” dir (İmer, Kocaman, ve Özsoy, 2011, s.227). Günay (2018) söylemi de sözcüğü hazır duruma getiren söylemsel işleyiş; üretim koşulları içinde düşünülen sözcük olarak tanımlamaktadır. Bucholtz (2003) söylemin daha geniş birlikler kuran dilbilimsel seviye; işlevsel açıdan ise bağlamdaki dil yani sosyal durumlarda kullanılan dil olduğunu söyler. Akademik yazmada ise söylem uzman araştırmacıların sadece metinde yaptığı araştırmaları aktarma girişimi değil, aynı zamanda okur ile yazar arasında kişilerarası iletişimi aktarma yoludur (Akbaş, 2014). Bu nedenle yetkin akademik yazmada bu yazar-okur iletişimini kurabilmek için belirli söylemleri veya kullanımları bilmek gerekir.

Üstsöylem belirleyicileri akademik amaçla yazmada dilin nasıl işlediği, yazarın okuyucuyla nasıl iletişim kurduğuna dair merkezi özellikleri içermektedir ve yazarın okura düşüncelerini aktarması için yardımcı bir yol sunar. Neredeyse her metin üstsöylem belirleyicilerini içerir hatta üstsöylem belirleyicileri kullanılmaksızın konunun nasıl değiştiğini, amacın ve sonuç ne olduğunu, nelere dikkat çekildiğini anlatmak mümkün değildir. “Üstsöylem

belirleyicileri, metni açıkça organize etmek, okuru bağlamak ve hem inceleme nesnesine hem okura karşı tutumu belirtme amacıyla bir başlık altında yazı araçlarını kullanma yollarını sunduğu için sezgisel olarak çekici bir kavramdır” (Hyland, ve Tse, 2004, s. 156). Bu nedenledir ki alanyazına bakıldığında 185,000 dokümanın bu terimi içerdiği görülmüştür ayrıca Web of Science’da 270 çalışmaya da konu olmuştur (Hyland, 2017). Kısaca üstsöylem belirleyicileri yazarın metinde dilsel araçları kullanarak düzenlediği bilgilerle kendini ve okuru konumlandırmasına dayalı iletişim özellikleridir.

Üstsöylem kavramı ilk olarak 1960’larda ortaya sürülmüş ve incelenmeye başlanmış olup, alıcının metni algılamasını sağlamak amacıyla yazarın ya da konuşucunun dil kullanımını alıcıya göre biçimlendirme yolu olarak Zellig Harris tarafından tanımlanmıştır (Akbaş, ve Hatipoğlu, 2018; Tarcan, 2017). Daha sonraları birçok farklı bakış açısından sınıflandırma, metinde uygun söylem belirleyicilerini tanımlama ve adlandırma çalışmaları yapılmıştır. Son zamanlarda Hyland’ın çalışmaları alanyazında büyük kabul görmüş, onun çizdiği çerçeveyi esas alan birçok çalışma yapılmıştır. Üstsöylemin bu kadar ilgi çekmesinin nedenleri arasında yazmaya daha somut, teorik, tecrübe edilebilir ve pedagojik olarak kullanışlı olması sayılabilir.

Hyland (2005) söylemin etkileşimli yönünü daha geniş bir perspektiften görebilmek adına üstsöylem belirleyicilerini iç ve dış kriterler açısından ayırır. Hyland’ın bu ayrımı ve (2005, s.49) üstsöylem belirleyicileri kategorileri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Üstsöylem belirleyicileri

Kategori	İşlevi	Örnekler
Etkileşimli (Interactive) Boyut	Okura metinde rehberlik etmek.	
Bağlayıcılar (Transitions)	İki cümle arasındaki ilişkiyi ifade etmek.	ek olarak, ama, böylece, ve
Çerçeve belirleyicileri (Frame Markers)	Söylem dizilerine, bölümlerine, rollerine atf yapmak.	Son olarak, sonuç olarak, amacım,
Metin içi belirleyiciler (Endophoric Markers)	Metnin diğer bölümlerine atf yapmak.	aşğıda bahsedildiği gibi, bkz. Şekil 1, ikinci bölümde
Tanımlayıcılar (Evidentials)	Başka metinlere atf yapmak	A’ya göre, B’nin ifade ettiği gibi
Kod çözümlenmeler (Code Glosses)	Önerme anlamını detaylandırmak.	yani, örneğin, diğer bir deyişle, ...gibi
Etkileşimsel (Interactional) Boyut	Okuru metne katma.	
Kaçınsamalar (Hedges)	Açık yorumları kısıtlama.	-e bilir, belki, mümkün, yaklaşık
Vurgulayıcılar (Boosters)	Kesinliği veya yakın ilişkileri vurgulamak.	kesinlikle, açık ki..., aslında
Tutum belirleyicileri (Attitude markers)	Yazarın önermeye yaklaşımını ifade eder.	Maalesef, katlıyorum, şaşırtıcı şekilde
Kendini anma (Self mentions)	Yazarlara açık atf yapmak.	ben, biz, bizim
Bilgi açısından konumlanma belirleyicileri (Engagement markers)	Okurla açık ilişkiler kurmak.	Gördüğünüz gibi, not, düşünün

Bu araştırmanın çizgisini belirleyen etkileşimli boyut (metinsel boyut) yazarın, okuru metne dahil etme farkındalığı ve okurun bilgisi, yeterliliği, ilgisi, beklentilerini arama yollarıyla ilgilidir. “Yazar, okurun ihtiyaçları doğrultusunda argümanlarını sınırlandırır ve şekillendirir böylece okur yazarın tercih ettiği yorumları ve amaçlarını değerlendirebilirler. Bu boyuttaki söylem araçlarıyla deneyimden ziyade söylemi organize etme yolları ve okurun düşüncesindeki ihtiyaçlarla metin inşa etme kapsamı ortaya koyulur” (Hyland, 2005, s.49).

Bu araştırmanın verilerini Erciyes Üniversitesi ERUZEM bünyesinde gerçekleştirilmiş Akademik Türkçe Programında, YTB burslusu B2 düzeyini bitirmiş uluslararası öğrencilerin akademik yazı örnekleri oluşturmaktadır. Öğrencilerin 10 hafta boyunca ele aldığı konular şu şekildedir:

1. Resmi e-posta yazma
2. Sunum için konuşma metni oluşturma
3. “Anadolu’nun Su Altındaki Tarihine Dalış” metninin özetini çıkarma
4. Dinleme metinlerine yönelik Cornell not alma tekniğini uygulama
5. Tanımlayıcı ve yaratıcı yazma
6. Bilgi fişi oluşturma
7. Bildiri özeti yazma
8. Sunum hazırlama
9. Düşünce yazısı yazma
10. Dinleyici notu hazırlama

Yukarıda verilen öğrencilerin akademik yazma görevlerinden bildiri özeti yazmada üstsöylem belirleyicilerinin metnin yüzey yapısında kodlanma sıklığını somut şekilde elde edilebilir olduğundan bu metinler Hyland’ın Üstsöylem Modeli (2005) esas alınarak üstsöylem belirleyicilerinin Etkileşimli (Interactive) Boyutuyla (Metinsel Üstsöylem) sınırlandırılarak incelenmiştir. Bu amaçla 20 öğrencinin portfolyosuna erişilmiş ve 20 bildiri özeti derlemi yapılmıştır. Öğrencilerin üniversite hazırlık aşamasında olduğu dikkate alınarak kurs eğitmeni tarafından öğrencilerden yayınlanmış bir makalenin bildiri özeti yazmaları istenmiştir ancak öğrencilerden ikisi kendi özgün bildiri özetlerini sunmuşlardır. Bu nedenle öğrenci metinlerinde araştırma yöntem ve tekniklerine dair bir husus gözetilmemiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen üniversite öğrencilerinin bildiri özeti metinlerinde etkileşimli üstsöylem belirleyicilerinin kullanım oranları nasıl bir dağılım sergilemektedir?

Araştırmanın alt soruları ise şu şekildedir:

- Öğrencilerin bildiri özeti metinlerinde bağlayıcı kullanım sıklığı nasıl bir dağılım sergilemektedir? Kullanılan bağlayıcılar nitelik olarak nasıldır?
- Öğrencilerin bildiri özeti metinlerinde çerçeve belirleyicilerinin kullanım sıklığı nedir ve kullanılan çerçeve belirleyicileri nitelik olarak ne durumdadır?
- Öğrencilerin bildiri özeti metinlerinde metin içi belirleyicilerinin kullanım sıklığı nedir ve nitelik olarak nasıldır?
- Öğrencilerin bildiri özeti metinlerinde tanılayıcı kullanım sıklığı nedir ve nitel açıdan ne durumdadır?
- Öğrencilerin bildiri özeti metinlerinde kod çözümleyici kullanım sıklığı nedir ve nitelik olarak nasıldır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmaları olay veya olguları bütüncül, derinlemesine inceleme ve keşfetme fırsatı sunması açısından özellikle eğitim süreçleri ve ortamlarının karmaşıklığını anlamak için eğitim araştırmalarında oldukça tercih edilmektedir (Uçan, 2019). Bunun yanı sıra durum çalışmaları nitel veya nicel araştırma yöntemleriyle birlikte kullanılabilir (Yin, 2018). Bu çalışmada da var olan durumu ortaya koymak için doküman incelemesi yapılmıştır. Elde edilen dokümanlar betimsel yöntemle incelenmiştir.

Araştırma Nesnesi

Araştırmanın derlemindeki bildiri özet metinlerini YTB burslusu B2 düzeyini bitirmiş uluslararası öğrenciler, Akademik Türkçe kursu sırasında oluşturmuşlardır. Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde (2013) bu seviye yazma becerisi için yazılı olarak açık ve iyi yapılandırılmış bir şekilde kendini

ifade edebilir, görüsünü ayrıntılı bir Şekilde anlatabilir; karmaşık konularda rapor yazabilir; kendince önemli olduğu konuları ön plana çıkarabilir ve okuyucu kitlesine uygun üslup belirleyebilir olduğu ifade edilmiştir.

Verilerin toplanması

Veri tabanını oluşturan metinler, 2019 yılında Eylül–Kasım ayları arasında yürütülen kurs sürecinde uluslararası öğrenciler tarafından oluŐturulmuŐtur. Bu kursun bitiminden sonra ilgili kurumdan gerekli izinler alınarak 20 öğrencinin portfolyolarına ulaŐılmıŐ; incelencek metinler seçkisiz örnekleme sonucunda belirlenmiştir. Araştırmacılar, ğrenci metinlerinden hangisinin incelemek için seçileceğine dair söz konusu merkezde görev yapan uzman ğretim elamanından da görüŐ alarak fikir birliğine varmıŐtır.

Verilerin Analizi

Metinler kurs esnasında ğretmen kontrolü sonucunda düzeltmeleri için öğrenciler tarafından tekrar yazılmıŐtır bu nedenle bilgisayar ortamına aktarımında herhangi bir düzeltme yapılmamıŐ, orijinal biçemine sadık kalmıŐtır ancak verilerin zmlenmesine geçilmeden araştırmacılar tarafından, kayıp verilere neden olmamak için sözcüklerin yanlıŐ girilip girilmediği denetlenmiŐtir. Metinlerin incelemesinde kullanılacak kategorilerin saptanmasında Hyland’ın (2005) ortaya koyduğu stsylem belirleyicileri esas alınmıŐtır. Yapılan alanyazın incelemesinde Hyland’ın (2005) belirlediği erveveyi esas alan birçok çalıŐmayla karŐılaŐılması sonucu araştırmacılar, kod kategorileri üzerinde mutabık kalmıŐtır. Veri tabanında stsylem belirleyicilerinin sıklığını çıkarmak için öncelikle Antconc 3.5.8 kullanılarak sıklık listesi elde edilmiŐ ardından kategoriler IBM SPSS Statistics 25 kullanılarak zmlenmiŐtir.

Bulgular

Bağlayıcılar

Bağlayıcılar, “bir önermedeki adımlar arasındaki pragmatik bağlantıları yorumlama konusunda okuyucuya yardımcı olan bağlaçlar ve belirteçlerdir. Yazarın düşünce dünyasındaki karşıt ilişkileri, neden-sonuç iliŐkelerini ve ekleyici ilişkileri işaret etmektedirler” (Tarcan, 2017, s.180). Bağlayıcılar metne

başta bağdaşıklık olmak üzere, okura önermeler arası anlam ilişkileri kurmak, anlaşılabilirliği artırmak gibi yararlılığı olan söylem unsurudur. Ekleme bağlayıcıları adından da anlaşılacağı gibi bir tümceye yeni tümceler veya önermeler ekleme işlevi görürler; örneğin, ve, ayrıca, ile, hatta, yine, veya, de... “Diğer bir anlamsal ilişki türü olan nedensellik ilişkisiyle bağlanan birimler arasında ise ya bir neden-sonuç ya da bir amaç ilişkisi kurulmaktadır. Bunlardan neden-sonuç ilişkisiyle bağlanan birimlerin dizilimi ise neden sonuç ya da sonuç-neden biçiminde olabilmektedir” (İşsever, 1996, s.87); örnek olarak, çünkü, bu yüzden, bu nedenle, bu sebeple, o yüzden, için, -den dolayı sayılabilir. Karşılaştırma bağlayıcıları ise karşıt veya benzer ilişkileri, görüşleri belirleyici işlev yüklenirler: buna karşın, fakat, ama, diğer taraftan, benzer şekilde, eşit olarak, aynı şekilde, ilişkili olarak... Aşağıda Tablo 2’de bağlayıcıların (Transitions) kullanım sıklığı gösterilmektedir.

Tablo 2. Bağlayıcılar

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Ekleme Bildiren	173	78,6	78,6	78,6
Nedensellik Bildiren	38	17,3	17,3	95,9
Karşılık Bildiren	9	4,1	4,1	100,0
Toplam	220	100,0	100,0	

Bağlayıcıların kullanım sıklığı göz önünde bulundurulduğunda, karşıtlık bildiren bağlayıcıların az kullanılması nedeniyle öğrencilerin karşıtlık ilişkisi kurmakta zorlandıkları söylenebilir.

(K9) “Sonuç olarak, kadın sosyal girişimcilerin profilleri incelendiğinde, doğum yeri, eğitim ve meslek sınıflandırması kolay değildir ama daha fazla gayret gösterilmelidir. Bu sebepten dolayı sosyal girişimci kadınların değerlerini yükseltme çalışması başarılı olmuştur.”

Yukarıda 9 numaralı katılımcının metninde “ama” bağlayıcısından önce elde edilen sonuçta bir yetersizlik ifade edilmektedir. Ardından gelen cümlede “bu sebepten dolayı” bağlayıcısıyla olumlu bir eylem kullanılması ise çelişkiye neden olmakta, tam tersi sonuca bağlamaktadır. Dolayısıyla yazarın bu bağlayıcı seçimi tutarsızlığa yol açmaktadır.

(K10) “(1) Sosyal girişimciler sosyal sorumluluk duygusunu sahip kişilerdir ve toplumdaki problemleri çözmek için sosyal girişimcileri olumlu etkileri vardır. (2) Aynı zamanda kadın sosyal girişimciler hemcinslerinin durumlarına çaba göstermektedir.”

Yukarıda K10’un bildiri özetindeki giriş paragrafı verilmektedir. Birinci tümcenin öznesi “sosyal girişimciler”dir; ikinci tümcenin öznesi ise “kadın sosyal girişimci”lerdir. Kullanılan “aynı zamanda” bağlayıcısı ile ilk tümcenin öznesi hakkında önermelere devam edilmesi beklenir oysaki K9 başka bir özneye gönderi yapmaktadır. Bu nedenle ya ilk tümcenin öznesi hakkında önermelere devam edilmeli ya da farklı bir bağlaç kullanılarak farklı bir gruba gönderimde bulunulmalıdır.

(K12) “Sonuç olarak araştırmanın örneğine dayanırsak, kadın sosyal girişimcilerin profilleri incelenerek doğum yeri, meslek ve eğitim gibi alanlarda sınıflandırmanın zor olduğu söylenebilir. Kadın girişimciliği konusu hakkında zorluklar ve travma gibi engellere rağmen kariyer aşaması aynı değil.”

K12’nin –E rağmen bağlayıcısıyla kurduğu tümcede nedensellik anlam ilişkisi kurmak hedeflenmiş ancak karşıtlık anlam ilişkisi veren bağlayıcı kullanılmıştır; bu nedenle metinde tutarsızlık meydana gelmiştir. Bu tümce “...sınıflandırmanın zor olduğu söylenebilir. Kadın girişimciliği konusu hakkında zorluklar ve travma gibi engeller nedeniyle kariyer aşaması aynı değil” şeklinde düzeltilirse sorun ortadan kalkacaktır.

Bağlayıcılar metinde bağdaşıklığın sağlanması açısından önemlidir. Dolayısıyla metin içerisinde bağlayıcıların etkili ve tutarlı kullanılmaması okur açısından anlam karmaşası yaşanmasına neden olacak, amaçlanan iletinin hedefinden şaşmasına sebebiyet verecektir. Öğrencilerin hataları göz önüne alındığında bağlayıcıların kullanımı sorunlu bulunmakta ve dahası bunların anlamsal işlevlerinin öğrenciler tarafından yeterince anlaşılmadığı görülmektedir.

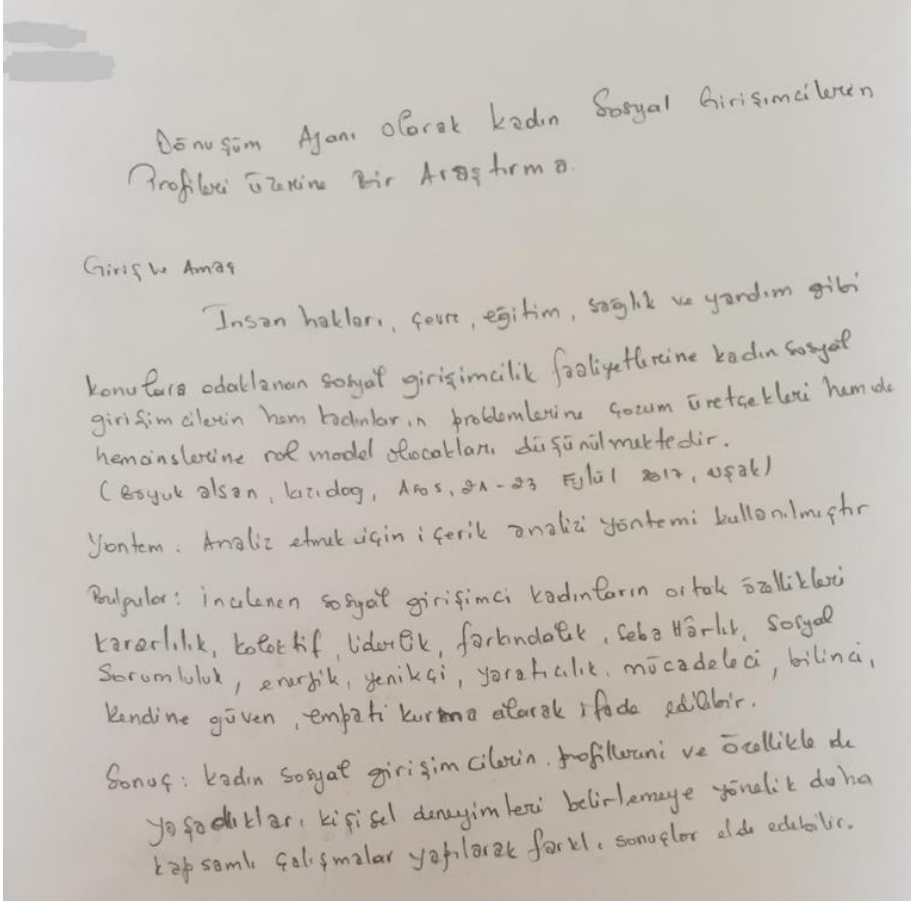
Çerçeve Belirleyicileri

Çerçeve belirleyicileri metin yapısının şemasını belirleyen unsurları içermektedir. Metin aşamalarını gösterirler, işlevleri ise konu geçişi ve değişimleri sağlamaktır: ilk- son-giriş olarak, burada değinmek istediğim nokta, amacım, özetle, önerim, ileri sürmek, tasarım (Esmer, 2018). Aşağıda Tablo 3’te çerçeve belirleyicilerine ait verileri göstermektedir.

Tablo 3. Çerçeve belirleyiciler

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Geçerli	150	68,2	68,2	68,2
Sıralama Bildiren	3	1,4	1,4	69,5
Bölüm Bildiren	39	17,7	17,7	87,3
Amaç Bildiren	28	12,7	12,7	100,0
Toplam	220	100,0	100,0	

Öğrencilerden 6 tanesi bildiri özetini giriş, amaç, yöntem, bulgular ve sonuç kısımları başlık olarak belirtmiş; 15 tanesi anahtar kelimeler kısmını eklerken K4, K9, K14, K16, K18 anahtar kelimeleri yazmamıştır. Amaç kısmı olmasa da bütün metinlerde amaç açıkça ifade edilmiştir. Öte yandan özet metni için standart bir biçim benimsenmemiş olması göze çarpmaktadır. Örneğin 7 numaralı katılımcı (K7) metnini giriş ve amaç, yöntem, bulgular, sonuç, anahtar sözcükler olarak başlıklara ayırmış, anahtar sözcükler dışındaki başlıkları numaralandırmıştır. K14 ise başlıkları madde işaretleriyle imlemiştir; K16 bölüm başlıklarına iki nokta koyarak (:) anlatıma başlamıştır. Bununla birlikte 14 katılımcının (K1, K3, K4, K6, K8, K9, K10, K11, K13, K15, K17, K18, K19, K20) bildiri özetlerini giriş, amaç, yöntem, bulgular, sonuç olarak bölümlere ayırmadığı görülmüştür. Aşağıda, Şekil 1’de K16’nın bildiri özeti gösterilmektedir. Sonuç olarak çerçeve belirleyicileri kullanımı yetersiz olmasa da metin düzeni ve sıralama bildiren belirleyiciler açısından eksikler bulunmaktadır.

Şekil 1. Bildiri özeti (K16)

Aşağıda K2'nin metninden yapılmış alıntıya bakıldığında yöntem başlığı altında sunmuş olduğu önermelerin başlıkla uyumlu olmadığı görülmektedir dolayısıyla bu durum metnin tutarlılığını bozmakta ayrıca nitel açıdan üstsöylem belirleyicilerini işlevsiz kılmaktadır.

(K2) "Sosyal girişimci sosyal değer yaratmak amacıyla fırsatları keşfeden, canlandıran değerlendiren ve fırsatlardan istifade eden kişilerdir. Bu nedenle sosyal girişimciler sosyal sektörlerdeki sosyal misyona sahiptir. Ticari girişimcilerin temel amacını ekonomik değer yaratarak başarı elde etmek olurken, sosyal girişimcilerin asıl ilgi alanı sosyal misyon ve hizmeti vurgulayarak sosyal değer yaratmaktadır."

Şunu belirtmek gerekir ki K2'nin de yaptığı gibi üstsöylem belirleyicilerinin kullanımı yalnızca metin içeriğini bölümlere ayırmak, akademik bir yazın olarak görülsün diye tanıtlayıcılara vs. başvurmak değildir. Daha önce de belirtildiği gibi üstsöylem belirleyicileri yazarın okurla etkileşim kurmasını, yazdığı metin içerisinde hedeflediği mesajın daha etkili bir şekilde okura ulaşmasını sağlar. Belli başlıklar altında yazar, hem okura hem metne karşı tavrını işaret edecek metni organize eden dilsel araçlar kullanır. Yani üstsöylem belirleyicilerinin amacı şekilsel imaj yaratmak değil aksine içeriği/söylemi güçlendirmek, metni yazarın amaçları doğrultusunda törpülemektir.

Metin İçi Belirleyiciler

Metin içi belirleyiciler tablolara, şekillere ya da metin içindeki diğer bölümlere gönderim yapan işaretleyicilerdir. Okuru metin içinde yönlendirmeye rehber olarak onların hem okuma edimlerine hem yorum yapabilmelerine yardımcı olur (Hyland, 1998; 2005). Tablo 5'te veri tabanında metin içi belirleyicilerinin kullanımı verilmiştir.

Tablo 4. Metin içi belirleyiciler

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Geçerli	219	99,5	99,5	99,5
Yukarıda	1	,5		100,0
Toplam	220	100,0	100,0	

Tablo 4'te görüldüğü üzere metin içi belirleyicilerinin kullanımı hiç yok denecek kadar azdır. Bu durum bildiri özeti metnin özelliğiyle açıklanabilir. Bildiri özeti türünde belirli bir formata göre araştırmanın amacı, varsa bulguları ve sonucu ikna edici bir şekilde sunulur ve mümkün olduğunca özet olması gereğince kısa tutulur. Bu nedenle özetlerde metin içi gönderimler kullanılmaması tercih edilebilir. Ancak öğrencilerin, bildiri özetlerini standart bir niceliğine göre ortaya koymadıkları görülmüştür. Örneğin K16'nın bildiri özeti 91, K7'nin bildiri özeti 90, K15'in bildiri özeti 89 sözcükten oluşurken; K3'ün bildiri özeti 303, K17'nin bildiri özeti 268, ve K19'un bildiri özeti 257 sözcükten oluşmaktadır.

Kısa tutulan metinlerin (K7, K14, K15, K16) yapısında birer cümle ile amaç, yöntem, bulgular ve sonuç hakkında bilgi verildiği görülmektedir. Bu durum

bölümler arası gönderim yapılmaması ve metin içi belirleyicilerinin olmaması nedeniyle metin içerisindeki bağdaşıklığı engellemektedir. Örnek olarak aşağıda K14'ün metni verilmiştir.

Dönüşüm Ajanı Olarak Kadın Sosyal Girişimcilerin Profilleri Üzerine Bir Araştırma

- Giriş: Sosyal problemleri çözme ile ilişkilendirilen sosyal girişimciler toplumdaki pek çok farklı soruna sürdürülebilir çözümler bulmakta ve dönüşüm ajanı olarak etki yaratmaktadır.
- Amaç: İnsan hakları, çevre, eğitim, sağlık ve yardım gibi konulara odaklanan sosyal girişimcilik faaliyetlerinde kadın sosyal girişimcilerin hem kadınların problemlerine çözüm üretecekleri hem de hemcinslerine rol model olacakları düşünülmektedir. (Böyükalsan, kızıdağ, İasos, 21-23 Eylül ve A. Uşak)
- Yöntem: Analiz etmek için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.
- Bulgular: İncelenen sosyal girişimci kadınların ortak özellikleri kararlılık, kolektif liderlik, farkındalık, sebatkârlık, sosyal sorumluluk, enerjik, yenilikçi, yaratıcılık, mücadele, bilinç, kendine güven, empati kurma olarak ifade edilebilir.
- Sonuç: Kadın sosyal girişimcilerin profillerini ve özellikle de yaşadıkları kişisel deneyimleri belirlemeye yönelik daha kapsamlı çalışmalar yapılarak, farklı sonuçlar elde edilebilir.

Tanımlayıcılar

Tanımlayıcılar, kısaca metinde yazarın kendini fikrini desteklemesi için başka yazarlara atıf yapmasıdır. Böylece kişilerarası veya metinlerarası ilişki kurulur. Tanımlayıcılara dair veri tabanındaki kullanım şu şekildedir:

Tablo 5. Tanımlayıcılar

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Geçerli	203	99,5	99,5	99,5
Yukarıda	1	,5	,5	100,0
Toplam	220	100,0	100,0	

Yukarıda görüldüğü gibi toplamda 17 tanıtlayıcı kullanılmıştır. Bunlar da veri tabanındaki 20 bildiri özetinden 13 tanesinde bulunmaktadır. Öğrencilerin akademiye yeni başlayan bireyler olduğu göz önüne alındığında alan uzmanları olmadıkları söylenebilir. Dolayısıyla savlarını veya araştırmalarını desteklemek için diğer nitelikli kaynaklardan destek almalı ve metinlerarası ilişki kurmalılardır. Bu sebeple öğrencilerin tanıtlayıcı kullanmamaları metinlerini akademik açıdan zayıf kılmaktadır ve güvenilirliği olumsuz etkilemektedir. Ayrıca K3-4-13'ün ve metinlerinde esas aldıkları makaleye gönderim yaparak tanıtlayıcı kullandıkları görülmüştür:

(K3) “Araştırmanın sonuç raporunda kadın sosyal girişimciler incelendiğinde doğum yeri, meslek ve eğitim gibi alanlarda sınıflandırmanın zorluğuna değinilmiş. Bunun yanı sıra literatürde ortak özelliklerinin de olduğu bilinmektedir.”

(K4) “Araştırmacılar için sosyal girişimciler çok önemlidir, ancak diğer girişimcilerden ayırt edilmeleri gerekir. Sosyal girişimcilerin özel nitelikleri var: özel liderlik becerileri vizyonlarını gerçekleştirme tutkusu, sağlam bir etik yapı ve diğerleri arasında özel davranışları.”

(K13) “Metine göre sosyal girişimci kadınlar normal şekilde doğum yeri, eğitim ve meslek olarak zor olduğu görülmektedir. Ama eğer kadınlar daha fazla şanslı olsaydı daha güçlü ve başarılı olabilirdi.”

Katılımcıların metinlerindeki bu tutumu bildiri özeti ile makale özeti arasında bocaladıklarını göstermektedir. Yetizleme kısaca, bir metinden hareketle yeni metin oluşturma çalışmasıdır ve inceleme ve araştırmaya dayalı metin oluşturma etkinliği/güdümlü yazma çalışmaları olarak kabul edilir (Göçer, 2018). Öğrenci metinlerinde de bir yetizleme çalışması yapıldığı anlaşılmaktadır ancak yetizleme çalışmalarında çıkış noktası kabul edilen metinden farklı içerik veya nitelik taşıyan metin üretilir. İncelenen metinlerden üçünde (K3, K4, K13) çıkış noktası olan metinden kopulmadığı, yazar konununun sağlanmadığı görülmüştür.

Kod Çözümleyici

Son olarak bu araştırmada kod çözümleyici kullanım durumuna bakılmıştır. Bu üstsöylem belirleyicisinin işlevi temelde okura ek olarak kaynak sağlamak ve metindeki bazı unsurları yorumlayabilmek için ipuçları sunmakta-

dır. “Yazarın düşünsel dünyasının daha iyi anlaşılmasında okuyucuya yardımcı olur” (Esmer, 2018, s. 217): diğer/başka bir ifade ile, örnek, yani, mesela demek istediğim şu ki... Kod çözümleyicileri örnekleme ve açıklama bildiren olarak ayrılır. Öğrencilerin örnekleme bildiren kod çözümleyici kullanmaya eğilimli oldukları görülmektedir. “gibi” belirleyicisini sıklıkla tercih edilmesinin nedeni sık kullanılması olduğu söylenebilir (bkz. Aksan, vd., 2017. s.8).

Tablo 5. Kod çözümleyici

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Geçerli	193	87,8	87,8	87,7
Örnek olarak/örneğin/mesela	8	3,6	3,6	91,4
Gibi	19	8,6	8,6	100,0
Toplam	220	100,0	100,0	

(K3) “Bu sosyal girişimci kadınların bazıları aile travmaları geçirmişler mesela Selma DEMİREL ailesini depremde kaybetmiş. Halime GÜNER ise aile içi şiddet şahit olmuş.”

Veri tabanından kod çözümleyicileri kullanımlarına bakıldığında K3 “mesela” kod çözümleyicisiyle birlikte tanıtlayıcı da kullanmıştır. Böylece okur için bulgulardan gerçek örnekler sunmuştur.

(K11) “Sosyal girişimciler özelliklerinden yola çıkarak çalışmak, sorunlar çözmek, fırsatları kullanmak, kendilerini gerçekleştirmek, yaratma gibi ticari girişimcileri motive eden faktörler bulunmaktadır. Örnek (Thomp 2000) (Bornstien 1999) (Mari ve Marti 2006)”

K11’in metinde kod çözümleyici ile tanıtlayıcı üstsöylem belirleyicilerinin karıştırıldığı görülmektedir. Burada aslında öğrenci tanıtlayıcı vermeyi amaçlamıştır ancak karmaşaya düşerek tümceyi de yarım bırakmış, örneklerini açıklamamıştır.

(K17) “Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerinin mesleği olarak tanımlanmaktadır. Yani öğretmen bir ülkede yeni nesillerin ve ülkenin ihtiyaç duyduğu insan gücünün yetişmesinden sorumlu olan en önemli öğelerden biridir.”

Yukarıda veri tabanında bulunan açıklayıcı kod çözümleyici “yani” verilmiştir. 20 katılımcının metinlerine ulaşılması sonucunda oluşturulan derlemde sadece bir açıklayıcı kod çözümleyici kullanılmıştır. Esmer’in (2018)

de ifade ettiği gibi açılmayıcı dilsel birimlerin az kullanılması yazarın amacının ve niyetinin metinde etkin bir biçimde sunulmamasına neden olmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Söylem sürecinde başarılı olunması ile okurun anlamlandırma sürecinde başarılı olması arasında paralel ilişki vardır; neyin en önemli, neyin amaç, neyin güvenilir olduğu vs. hepsi söylem içerisinde yaratılır. Buradan hareketle üst-söylem belirleyicilerinin öğretime yönelik yapılacak çalışma sadece yazma becerisi ile sınırlı kalmayacağı aynı zamanda okuduğunu anlama becerisini de geliştireceği söylenebilir.

Çalışma sonucunda veri tabanındaki bulgular Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin üstsöylem belirleyicilerini bildiri özet metinlerinde yeterli ve etkin şekilde kullanmadıklarını göstermektedir. Öğrencilerin metin türünün biçimsel şemasına dair çerçeve belirleyicilerinin kullanımında dahi eksiklikler bulunmaktadır; buna 20 öğrenciden beşinin (K4, K9, K14, K16, K18) bildiri özet metinlerine anahtar kelimeleri yazmaması örnek olarak gösterilebilir. Bu nedenle üstsöylem belirleyicilerinin kullanımı farklı metin türleri bazında akademik Türkçe öğretimi programlarına entegre edilmelidir. Ders kitapları profesyonel etkinlikler için güncel platformlar ve doğru bilgiler için bir vücut görevi gördüğünden farklı disiplinlerde sık kullanılan etkileşimli ve etkileşimsel üstsöylem belirleyicilerine yer verilmesi oldukça önemlidir. Ayrıca Tarcan'ın (2017) araştırması da göstermektedir ki farklı akademik alanların etkileşimli üstsöylem belirleyicisi kullanım eğilimleri değişmektedir. Dolayısıyla sosyal bilimler, fen bilimleri gibi alana akademik Türkçe programlarında kullanılan materyallerde de alanyazında yapılmış çalışmalar ve alanın eğilimli olduğu üstsöylem belirleyicileri göz önüne alınmalıdır. Yezitizleme çalışmaları pragmatik dil becerilerini geliştirme, metin yapısını, üst-söylem belirleyicilerini inceleme açısından oldukça verimli etkinlikler sunabilir. Ancak elde edilen bulgularda katılımcıların metinlerinde örnek aldıkları metinden kopamadıkları görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilere metin türleri ve farklı metin türlerinde üstsöylem belirleyicilerinin nasıl ele alındığına dair içerikler sunulmalıdır.

Öğrenciler dört temel dil becerilerini geliştirmekte söz varlığına ihtiyaç duydukları gibi akademik dil becerilerini geliştirmek için de alanlarına özgün söz

varlığını genişletmeye gereksinim duyarlar. Söylem belirleyicileriyle ilgili bilimsel ve kullanımsal birikim söz varlığının nitelik bir göstergesidir (Bahar, 2017). Dolayısıyla söz varlığını geliştirmek söylem belirleyicilerinin kullanılması için taban hazırlayacaktır. Tüfekçioğlu'nun (2018) yapmış olduğu çalışmada Türkçenin sosyal bilimlerde alanındaki teknik ve akademik söz varlığının belirlenmesi ve yabancı dil olarak akademik Türkçe derslerinde yararlanılmak üzere, eğitim amaçlı akademik sözcük listesi hazırlanması amaçlanmıştır. Bu gibi akademik çalışmalar eğitim uygulamaları için büyük fırsatlar sunar, özellikle akademik Türkçe programlarında alana özgü sözcük listeleri esas alınarak materyaller geliştirilmeli, etkinlikler tasarlanmalıdır.

Bu çalışma üstsöylem belirleyicilerinin etkileşimli üstsöylem araçlarıyla sınırlandırılmış olsa da Esmel'in (2018) her iki boyutu da ele alarak yaptığı çalışmada benzer sonuca ulaşıldığı görülmüştür. Dolayısıyla Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilere etkileşimli ve etkileşimsel üstsöylem belirleyicilerine dair yapılacak eğitime ihtiyacın altı iki kez çizilmelidir.

Ayrıca üstsöylem belirleyicileri akademik metinlerde incelenebileceği gibi yazınsal türler üzerinde de çalışılabilir. Yazınsal alanda küçük bir farklılıkla bu, terminolojiye üstkurmaca (metatext) olarak uyarlanmıştır (Adel, 2006). Bahar (2017) Tansel masalları üzerinde yapmış olduğu çalışmada söylem belirleyicileriyle ilgili farkındalık kazandırılacak konuşma eğitimi etkinliklerinin ve edebiyat ürünlerinden yararlanılmasının, bunların anlamsal işlevlerinin ayırımına varmasına katkı sağlayacağını belirtmiştir. Alanyazındaki çalışmalara benzer sonuçların elde edildiği bu çalışmada üstsöylem belirleyicilerinin eğitim çalışmalarına dahil edilmesinin gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmıştır. Öte yandan henüz türkçe alanyazında üstsöylem belirleyicilerinin öğretime dair deneysel araştırma ya da eylem araştırmalarının yapılmadığı görülmektedir. Üstsöylem belirleyicileri konseptinin öğretim faaliyetlerine etkisini araştıran çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmanın da sonraki araştırmalara bir fikir oluşturması beklenmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

The Usage of Interactive Metadiscourse Markers in Academic Text of Students Learning Turkish as A Foreign Language

*

Mehmet Kurudayıoğlu - Leyla Çimen
Hacettepe University, Erciyes University

Academic writing is the special performance and genre of the language that comes into our lives especially with higher education. Metadiscourse Markers, which provide an easier way for the author to convey his thoughts to the reader, include central characteristics of how language is handled in academic writing and how the author communicates with the reader. Adequate and effective use of metadiscourse markers in academic texts enables the organizing of the ideas that are put forward, in this way sender-receiver interaction are constructed.

According to Hyland's (2005) model, metadiscourse markers are divided into two dimensions, as interactive metadiscourse markers and interactional metadiscourse markers. Interactive metadiscourse markers is about the awareness of including the reader in the text by shaping and limiting the author's arguments in line with the needs of the reader, and the ways of seeking the knowledge, competence, interest and expectations of the reader. Metadiscourse markers in this dimension consist of Transitions, Frame Markers, Endophoric Markers, Evidentials and Code Glosses. In this study, it is aimed to investigate the status of interactive metadiscourse markers usage in the abstracts of students who learn Turkish as a foreign language. Therefore, abstracts of 20 students who have taken Academic Turkish course at B2 level, have been accessed. The texts obtained through random assignment were analyzed using the descriptive analysis method, using Antconc 3.5.8 and IBM SPSS Statistics 25, according to metadiscourse markers are brought forward by Hyland (2005), and the data were interpreted quantitatively and qualitatively.

Transitions are useful discourse elements such as coherence to the text, establishing meaning relations between statements and increasing understandability, hence the fact that the linkers are not used effectively and consistently in the text will cause confusion in terms of the reader and cause the intended message to miss its target. Considering the students' mistakes, the use of transitions was found to be problematic and moreover, it is seen that their semantic functions are not well understood by the students. Frame Markers comprises the elements that determine the scheme of the text structure. They show the text stages, and their function is to provide subject transition as well as changes. Six of the students stated the introduction, purpose, methodology, findings and conclusion parts of the abstract as a title. 15 of them added the keywords section, whilst K4, K9, K14, K16, K18 did not write the keywords. Although there is no purpose part, the purpose is clearly stated in all texts. On the other hand, it is striking that a standard format has not been adopted for the summary text. Endophoric Markers are markers that refer to tables, figures or other parts of the text. In database, just one endophoric marker was used, and that was "supra". In the abstracts, the purpose of the research, its findings and conclusion are presented in a convincing manner according to a certain format, and it is kept as short as possible to be a summary. For this reason, it may be preferable not to use endophoric marker in the abstracts. In a nutshell, Evidentials are references to other authors in the text to support the author's own opinion. In 13 out of 20 abstracts in the database, a total of 17 evidentials were used. Since students are not experts in their fields, they should get support from other qualified sources and establish intertextual relations to support their arguments or research. For this reason, students' not using the evidentials makes their texts academically weak and negatively affects their reliability. Finally, in this research, the use case of Code Glosses was examined. The function of this metadiscourse marker basically provides additional resources to the reader and provides clues to interpret some component in the text. Code Glosses report sampling and explanation. It is seen that students tend to use code glosses for sampling. The reason why the "gibi"(ing. as, like) marker is frequently preferred is its frequent use in Turkish spoken language (see Aksan, et al., 2017. p.8).

As a result, considering the results obtained from the database, interactive metadiscourse markers usage of the participants are found to be insufficient

and problematic. Although this study was limited with interactive metadiscourse markers, it was seen that similar results were reached in the study of Esmer (2018) conducted by handling both dimensions. Therefore, the need for education on interactive and interactive metadiscourse markers to students learning Turkish as a foreign language should be underlined twice. Consequently, It is seen that there is a need for teaching metadiscourse markers in academic Turkish programs. On the other hand, it is seen that there is no experimental research or action research on the teaching of meta-discourse markers in the Turkish literature yet. Studies investigating the effect of the concept of metadiscourse markers on teaching activities are needed, and thus its is expected that this study provide an idea for future researchs.

Kaynakça / References

- Adel, A. (2006). *Metadiscourse in L1 and L2 English: Studies in corpus linguistics* (Vol. 24). John Benjamins Publishing.
- Akbaş, E. (2014). Are they discussing in the same way? Interactional metadiscourse in Turkish writers' texts. *Second Language Learning and Teaching*, 22, 119-133. doi: 10.1007/978-3-319-02526-1_8
- Akbaş, E. ve Hatipoğlu, Ç. (2018). Metadiscourse variations across academic genres: Rhetorical preferences in textual and interpersonal markers. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 18, 767-775. doi: 10.12738/estp.2018.4.0001
- Aksan, D. (2015). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, Y., Aksan, M., Mersinli, Ü., ve Demirhan, U. U. (2017). *A frequency dictionary of Turkish: core vocabulary for learners*. New York: Routledge Pub.
- Bahar, M. A. (2017). Konuşma eğitimi bağlamında Tansel masalları ve söylem belirleyiciler üzerine bir inceleme. *Balıkeseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(37), 253-274. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.645186>
- Bucholtz, M. (2003). Theories of discourse as theories of gender: discourse analysis in language and gender studies. J. Holmes, ve M. Meyerhoff (Eds.), *The Handbook of language and gender* içinde (s. 43-68). Blackwell Publishing.
- Dağ Tarcan, Ö. (2017). Türkçe bilimsel metinlerde etkileşimli üstsöylem belirleyicileri. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 176-194. doi:10.1501/sbeder_0000000144
- Demir, D. (2017). *Uluslararası öğrencilerin akademik Türkçe ihtiyaçları*. Yayımlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara

- Diani, G. (2009). Exploring the polyphonic dimension of academic book review articles in the discourse of linguistics. In (Haz. Dervin, F., Suomela-Salmi, E.) *Cross-Linguistic and Cross Cultural Perspectives on Academic Discourse*. (p.135-149) Amsterdam: John Benjamins Publishing Co.
- Ekmekçi, V. (2017). *Yabancılarla Türkçe öğretiminde akademik okuryazarlık öğretimine yönelik bir eylem araştırması*. Erciyes Üniversitesi, Kayseri
- Esmer, E. (2019). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler tarafından üretilen ikna metinlerinde üstsöylem belirleyicilerinin kullanımı. *Journal of Language Education and Research*, 4(3), 216-228. <https://doi.org/10.31464/jlere.292927>
- Göçer, A. (2018). *Yazma uğraşı yazma eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Günay, V. D. (2018). *Söylem çözümlemesi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Hyland, K. (1998). Persuasion and context: The pragmatics of academic metadiscourse. *Journal of Pragmatics* 30, 437-455. [https://doi.org/10.1016/S0378-2166\(98\)00009-5](https://doi.org/10.1016/S0378-2166(98)00009-5)
- Hyland, K. (2005). *Metadiscourse: Exploring interaction in writing*. London: Continuum.
- Hyland, K. (2017). Metadiscourse: What is it and where is it going?. *Journal of Pragmatics*, 113, 16-29. doi: 10.1016/j.pragma.2017.03.007
- Hyland, K., ve Tse, P. (2004). Metadiscourse in academic writing: A reappraisal. *Applied Linguistics*, 25(2), 156-177. <https://doi.org/10.1093/applin/25.2.156>
- İmer, K., Kocaman, A. ve Özsoy, A. S. (2011). *Dilbilim sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- İşeri, K. ve Şen, E. (2017). Yabancılarla Türkçe öğretimi alanında türkçe yazılan bilimsel metinlerin incelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(1), 434-446. doi: 10.18298/ijlet.1830
- İşsever, S. (1996). Kullanımsal işlevleri açısından Türkçedeki bağlaçlar. *X. Ulusal Dilbilim Kurultayı* (83-94). İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, S. (2010). 21. Yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *TÜBAR-XXVIII*, Güz, 283-290.
- Neeley, D. S. (2005). *Academic literacy* (2nd Ed). New York: Pearson Education, Inc.
- Richards, J. C., ve Schmidt, R. (2010). *Longman dictionary of language teaching & applied linguistics* (4th edition). Malaysia: Pearson Education Limited.
- TELC. (2013). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi öğrenim, öğretim ve değerlendirme*. Frankfurt: TELC. https://www.telc.net/fileadmin/user_upload/Publikationen/Diller_iain_Avrupa_Ortak_oneriler_AEeraevesi.pdf adresinden erişildi
- Tok, M. (2012). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde akademik yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik uygulamalı bir çalışma*. Yayınlanmamış doktora tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

- Tüfekçioğlu, B. (2018). *Yabancı dil olarak akademik Türkçe: Sosyal bilimlerde akademik ve teknik söz varlığı*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Uçan, S. (2019). Durum çalışması araştırması. S. Şen ve İ. Yıldırım (Eds.), *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (s. 227-248). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Uzun, L. (2013). Metindilbilim. A. S. Özsoy ve Z. Erk Emeksiz (Ed.), *Genel dilbilim-II* (2. baskı) içinde(s. 153-180). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Yin, R. (2018). *Case study research and application* (6.bs). Thousand Oaks, CA: Sage Publication.
- Zúñiga, G., ve Macías, D. F. (2006). Refining students' academic writing skills in an undergraduate foreign language teaching program. *Íkala, Revista de Lenguaje y Cultura*, 11(17), 311-336. https://www.researchgate.net/publication/271386737_Refining_Students_Academic_Writing_Skills_in_an_Undergraduate_Foreign_Language_Teaching_Program adresinden erişildi.
- Zwiers, J. (2015). *Every teacher is a language teacher*. 24 Aralık 2015 tarihinde <http://josseybasseducation.com/uncategorized/every-teacher-language-teacher/> adresinden erişilmiştir.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Kurudayıoğlu, M. ve Çimen, L. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin akademik yazılarında etkileşimli üstsöylem. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(31), 3899-3923. DOI: 10.26466/opus.771950